

justa sententia colligatus, in interitum mortis demergitur. Quam sententiam motu asinarum maxime in populo Judaeorum impletam agnoscimus: qui cum saepe scandalum adversus Dominum et adversus ejus apostolos excitarent, eorumdem duorum Testamentorum auditu, velut ad 692 quoddam remedium salutis, amisso regno proprio, in profundum maris de-

A mersi sunt, id est in congregationem gentium diversarum dispersi; qui in errore mundi istius tanquam in profundo maris inhabitant, Creatorem caeli ignorando Dominum ac Salvatorem nostrum Jesum Christum, cui est salus et gloria in saecula saeculorum. Amen.

SERMO CXV.

In adventu divitum.

Vincere diabolum, ipso suffragante Domino, potuit quicumque salutaria Dei praecepta suspirans studuerit exosam cunctis tumidae mentis suae inclinare superbiam, radicem malorum omnium, avaritiam coercere; inimicam bonarum virtutum refrenare luxuriam, hostem sanctae castitatis invidiam mitigare, usurarum etiam perniciose non amare compendia, custodem pacis justitiam muneribus non gravare, noxia factionum horrere commenta, in gloriam et nonnunquam B

cruentum indebiti honoris ambitum declinare, incantiva discordiae, contumeliosae linguae maledicta cohibere, mendacia nihilominus, quae vitam maculant, animam vulnerant, amicitias dissipant, Christiano ab ore repellere, atque ab omnibus superstitionibus daemonum idolorumque sacrilegiis, per quae vel maxime benignitas omnipotentis offenditur veri Dei amore diffugere.

SERMO CXVI.

In adventu divitum.

Qui enim propriis abundat bonis, saeculi thesauros non requirit. Bona enim propria, honestas, sobrietas, misericordia, castitas, quae bona omni auro magis sunt pretiosa, ut sciatis, quia his ipsa viliora sunt metalla. Auri talenta erui possunt, argenti vasa comparari possunt, honestas sola non potest erui; honestas enim non eruitur, sed acquiritur, quia non constat pretio, sed virtute. Tu igitur qui aurum possides, si placet, bona invicem conferamus. Tu cum peregre proficisceris, thesauri tui domi remanent, quibus longe a te positus semper trepidare, et semper incertus es, ne, cum domum redieris, non habeas quae habebas. Ita C

dam semper amissionem eorum metuis, apud conscientiam tuam nudus et pauper es. Ego autem quocumque iero, meae divitiae me sequuntur, nec separari a me possunt bona, quoniam non terreno specu, sed thesauro pectoris retinentur. Tu cum recedis a saeculo, relinquendo tuas divitias, perdidisti; ego autem, cum mihi de hoc mundo migrare contingit, divitias meas ad paradisum veho; tuas divitias post mortem, exemplo illius purpurati divitis, ignis et tenebrae subsequuntur; meas divitias, exemplo Lazari, sinus Abrahae et beatitudo suscipiet.

ADDENDA.

ADMONITIO.

Jam quod in schedis omissi essent sermones duo de Pentecoste, et pag. 521 indicati, postremo reperti, addendi forent (a), contigit ut in limine absolvendae editionis ea tandem quae operum sancti Maximi excerpta jamdiu ex manuscriptis codd. biblioth. Galliarum regis expectabantur, advenerint. Praemonitos autem lectores volumus, quod spectat primum ad duos sermones addendos (qui septimus et octavus de Pentecoste fuissent), utrumque nunc primum in lucem nos producere ex vetustissimo codice sancti Dalmatii, persaepe laudato, cui accedit testimonium codicis Taurinensis, apud quem sunt homiliae 16 et 17 cum epigrapha: *Item de Pentecoste*. De codicibus vero Gallicis in praefatione, pag. 24, diximus nos plura ex his sperare, sed quamvis diligentissimus et eruditissimus P. Petrus Paulus Druon Benedictinae congregationis Sancti Mauri a praestantissimo praesule Josepho ab Auria archiepiscopo Seleuciensi pontificio legato apud Galliarum regem ad hoc electus plurimum temporis et laboris in innumeris pene voluminibus manuscriptis evolvendis insumpserit, tantis curis ejus et sollicitudinibus fructus non omnino respondit. Ex sermonibus ergo ab eo missis aliqui in nostra hac collectione impressi jam sunt; nonnulli in corpore, et in appendice operum sancti Augustini; alii in omnibus sancti Leonis Magni editionibus leguntur. Quod remanet a praesulis Taurinensis Maximi elocutione penitus distat, ut ex quibusdam excerptis constabit. Singulorum initia et finem dabimus, prout exstant, servato ordine Parisiensis manuscriptorum.

SERMO I de Adventu Domini.

Hic depromptus asseritur ex codicibus 3786 et 3802, et incipit: *Movet fortasse vos, fratres, etc.*, praemissa praefatione: *Igitur quoniam pro tempore spiritualibus epulis reficere nos debemus, etc.* Nihil nobis ex his deest, ut videre est pag. 5.

SERMO II de Natali Domini.

Audistis, fratres carissimi, quemadmodum nobis beatus evangelista hodie generationis Christi retulerit sa-

D cramentum, etc. Desinit: *Igitur diem festum celebramus non humanae devotionis, sed divinae dignationis, etc.*

Annotatur ab excerptore erutus ex cod. 3783 saeculi XI, et in aliis pluribus manuscriptis sancto Maximo attributus. Verum rhapsodia potius dicenda ex diversis locis congesta, cujus non exigua pars legitur in sermone 1 de Natali Domini, quem inter suppositos sancto Maximo Taurinensi collocavimus in appendice pag. 26.

(a) Hos sermones nos suo loco, ut decebat, restituimus. Vide hujus tomi col. 009-042 sub num. Lrv et LV. ERIT.

SERMO III in Natale Domini.

Natalis dominici dies hac de causa a Patribus votivæ solemnitati institutus est, etc. Desinit : *Quemque ideo observare per revolutum circulum anni festa solemnitate debemus, ut in memoriam revocetur quod natus est Christus.* Indicatur cod. 3786, a quo exscriptus, et sex aliorum codd. testimonio confirmatur sancto Maximo. Nisi iisdem laboraret ineptius, inter dubios saltem locum haberet; sed neque illum in classem est traducendus. Præterea fragmentum potius quam sermo videtur.

SERMO IV in Natale Domini.

Castissimum Mariæ Virginis uterum, sponsæ Virginis clausum ventris cubiculum, signatum pudoris cænaculum merito plenissime collaudarem, etc. Desinit : *Gaude itaque, Joseph, nimiumque gaude virginitati Mariæ in nativitate Redemptoris et in apparitione Salvatoris; et ita Joseph separatus est a concubitu uxoris, ut pater dicatur Salvatoris, etc.* Redditum habemus ex cod. reg. biblioth. 3786, confirmantibus, ut fertur, pluribus aliis manuscriptis codicibus. Maurini in appendice serm. sancti Augustini edit. Paris. pag. 325 collocarunt. Nos penitus rejicimus, et nobiscum sentiet quilibet vel leviter sanctum Maximum Taurinensem gustaverit.

SERMO V in Natale Domini.

Rogo vos, fratres carissimi, ut libenti animo sermones quos Dominus dabit suscipiatis in hac dulcissima die, etc. Desinit : *Et vos omnes in cælestibus horreis, ubi frumenta congreganda sunt, misericors Dominus intronit; cui est honor, etc.* Ab eodem codice supra signato sermo hic depromptus est; pariterque in eadem sancti Augustini appendice reperitur, et in edit. Antwerp. exstat col. 159. Maurini, qui optime sancti Maximi opera noverunt, ne subodorarunt quidem ad eum pertinere.

SERMO VI in Natale Domini.

Hodie veritas de terra orta est, Christus de carne natus est. Gaudete solemniter, et sempiternum diem hodierno quoque admoniti cogitate, æterna dona spe firmissima concupiscite, etc. Desinit : *Qui propter vos formam servi accepit, in illo libertatem accipiamus, qui propter nos de terra ortus est, in illo cælum possideamus, etc.* PP. Maurini genuinos inter sermones sancti Augustini locum dederunt, ut constat ex edit. Antwerp. col. 623, etsique sermo 9 de Natali Domini.

SERMO I in Epiphania Domini.

Justum et rationabile, dilectissimi, veræ pietatis obsequium est in diebus quibus divinæ misericordiæ opera præstantur toto corde gaudere, etc. Desinit : *Vel excipiendarum supplicia passionum sacramentum fidei ex rerum diversitate turbarent, cum justificari omnino non possent, nisi qui Dominum Jesum Christum, et verum Deum, et verum Dominum, et verum hominem crediderunt, etc.* Huic sermoni ab alio codice nempe 1646 sæculi XI exarato, ut fertur, nulli alii codices suffragantur. Et vero quidem, cum editus sit inter sermones sancti Leonis Magni num. 35 *De Epiphania IV* anno 1753, pag. 84 edit. Romanæ.

SERMO II in Epiphania Domini.

Hodiernam festivitatem, dilectissimi, apparitio Domini Salvatoris nostri, sicut nostris [F. nosis] illustrat, et hæc ille est dies quo agnoscendum adorandumque Dei Filium tres magos prævia stella perduxit, etc. Desinit : *Dilatatio enim vindictæ dat locum penitentiae, etc.* Editus pariter ut superior pag. 88, num. 5, *De Epiphania Domini.*

SERMO III in Epiphania Domini.

Hodiernæ diei per universum mundum nota solemnitas quid nobis afferat festivitatibus, quidve anniversaria repetitione commemoret, etc. Desinit : *Jesum Christum agnoscentes, atque laudantes tanquam in auro, et thure, et myrrha honorantes, superest, etc.* PP. Maurini non

A veriti sunt hanc concionem ab eodem cod. 1646 exscriptam inter Augustini genuinos fetus edere in cit. volum. pag. 914.

SERMO I in Quadragesima.

Ante hos dies devotionem sanctæ Quadragesimæ prædicantes, etc. Desinit : *Ille enim corpus ad tempus nutrit, hic autem animam reficit in æternum, etc.* Plurimis confirmati codicum testimoniis inter homilias sancti Maximi num. 58 locum dedimus, et est pag. 409. In cod. Paris. recensetur num. 3785 et num. 3777.

SERMO I in octava Paschæ.

Lætetur, fratres carissimi, in Christi resurrectionis die; communis enim omnium, communis est nostra lætitia, communis plene, quia omnes illo resurgente resurreximus, etc. Desinit : *Non igitur mirandum est, si in Salvatore tam crudeles fuerunt, qui exstiterunt in suos posteros tam crudeles. Hic et sequens sermo, quos monachus Benedictinus Gallus retulit exscriptos ex codice bibliothecæ regie 3814, integrum sermonem conficiunt quem ex Muratorio, Anecd. tom. IV, hac in collectione recudimus, et est primus in Paschatis solemnitate col. 741. Omissum est initium : *Exsultandum nobis est, usque ad verba : temporis absunit vetustas. Cætera perfecte concordant.**

SERMO II in octava Paschæ.

Non immerito in hac die sanctus David sine exceptione exsultandum præcepit, et lætandum, in qua totius mundi gaudia celebrantur, etc. Desinit : *Sicut ait beatus evangelista, Erat lux veræ quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, etc.*

SERMO I in Ascensione Domini.

Omnia quæ Dominus noster Jesus Christus, fratres carissimi, in hoc mundo sub fragilitate nostræ miracula edidit nobis proficiunt, etc. Desinit : *Sed secum potius cælo sanctificatum corpus acquirat, etc., natura gloriosior : ipso adjuvante, qui vixit et regnat, etc.* Non refert ut pluribus hoc de sermone eruto ex codice Parisiensi 3781 disseram. Ut habeas quid sentiendum sit, vide judicium PP. Maurinorum in appendice serm. S. August. num. 176 edit. Antwerp. col. 213.

SERMO I in natale sancti Joannis Baptistæ.

Post illum sacrosanctum Domini Natalis diem nullius hominis nativitatem legimus celebrari nisi solius beati Joannis Baptistæ, etc. Desinit : *Quis, inquam, nisi obediendo doctoribus, et vitis et injustitiis ex cupiditate nascentibus resistendo, deflectendo peccata, et ea jejuniis atque elemosynis redimendo, etc.* Ut superior pariter ab iisdem editoribus vulgatus est in appendice serm. sancti Augustini num. 63, pag. 563. Nihil ergo nos movet auctoritas cod. Parisien. 3785, qui sancti Maximi nomen defert inscriptum.

SERMO I in vigilia apostolorum Petri et Pauli.

Natalem hodie adjuvante Domino apostolorum celebramus, quorum memoriam universus mundus amplectitur, etc. Desinit : *Magus voluit, ille alta petit, ut profundius cadat; tu terræ caput applicas, ut cælum possideas interemptus, præstante Deo, etc.* Post tot eximias sancti Maximi nostri orationes de sanctis apostolis Petro et Paulo, quas supra dedimus, rationis sensum amisisse videremur, si infelicem hanc verborum congeriem ei adjudicaverimus. Bene adnotatur sermo exscriptus ex codice 3817 sæculi XIV, nam ævi illius infelicitati respondet.

SERMO I in natale sancti Laurentii martyris.

Beati Laurentii, fratres carissimi, nova festivitas Ecclesiam Dei jugiter in gaudia lætitiæ spiritualis accendit, etc. Desinit : *Pro flamma, quam protulit apud omnipotentem Dominum incorruptæ lucis illuminatione gaudere, etc.* Inter homilias de Sanctis col. 341 jam publicavimus, nec aliud addendum occurrit, nisi ut a codice Parisiensi 3809 sententiam nostram confirmari moneamus.

SERMO I de nativitate beatæ Mariæ.

Licet omnium sanctorum, fratres carissimi, veneranda nostris sint studiis merita, præcipue tamen gloriose semper virginis Dei Genitricis Mariæ toto nobis affectu est veneranda nativitas, etc. Desinit: Habetis adjutricem vestri certaminis hanc beatam et gloriosissimam, s: b cuius protectione confugiatis, Virginem et Matrem, etc. Festum Nativitatis beatæ Mariæ Virginis nonnisi octavo sæculo celebrari cœpit in Ecclesia; nihilque habet Maximianæ venæ; sed puerilibus insipidisque sententiis auctor eum concinnavit. Non miror amanuentis inscitiam, qui in codice Parisiensi 3820 eloquentissimo sancto præsulî Taurinensi inscripsit.

SERMO I in dedicatione ecclesiæ.

Hodie, dilectissimi fratres, anniversariam hujuscæ sanctæ ecclesiæ consecrationis festivitatem totis nisibus mente devota celebremus, etc. Desinit: Et gaudeamus de tanta festivitate, ut participes in cælis inveniri mereamur, etc. In appendice nostra sancti Maximi inter spuria scripta col. 78 collocavimus, cum toto cælo

* Hunc et sequentem videsis hujus edit. pag. 759-760. EDIT.

A ejus orationis ratio a phrasi ornatuque dicendi S. antistitis Taurinatum dissonet. Quemadmodum igitur testimonium codicis Vatic. Reginæ 539 nihili duximus, ita neque codicis Parisiensis 3822 auctoritas ab eadem sententia nos revocat.

SERMO I in adventu divitum.

Vincere diabolum, ipso suffragante Domino, poterit quicumque salutaria Dei præcepta suspirans studuerit exosam cunctis tumidæ mentis suæ inclinare superbiam, etc. Desinit: Benignitas omnipotentis offenditur veri Dei amore diffugere, etc.

SERMO II in adventu divitum.

Qui enim propriis abundat bonis, sæculi thesaurus non requirit, bona enim propria, honestas, sobrietas, misericordia, etc. Desinit: meas divitias exemplo Lazari sinus Abrahæ et beatitudo suscipiet. Uterque indicatus sermodicitur deprimptus ex eodem cod. Paris. 3776, sed potius fragmenta inscribenda sunt, quæ sancti Maximi nomine exornari non merentur. Ea tamen ut specimen insipidi auctoris, a quo aliqui sermones ex descriptis rejectisque prodierunt, exhibemus.

PRÆFATIO AD TRACTATUS S. MAXIMI.

693 Jacobus Sirmundus in perquirendis veterum Patrum scriptis solertissimus, tres sequentes sermones seu tractatus in codice Floriacensi S. Augustino ascriptos invenit. Eadem sub inscriptione reperit in vetustissimo codice Remigiano. Eos cum tribus aliis sermonibus, olim apud eundem Augustinum de Tempore inscriptis, qui a monachis S. Mauri tom. V, in appendice num. 237, 238, 239, collocati sunt, contulit, nec stylo dissimiles censuit. Præterea horum meminit Ivo Carnutensis in decreto de Baptismo, divoque Augustino attribuit. Sed Ivo sermonem cujus exordium est *Promisimus*, et est secundus in ordine nostro, homiliam tertiam vocat, et subinde homiliam quartam eam qui incipit *Hucusque*, et hic est tertius sermo, sive tractatus. In codice Remigiano sermo *Promisimus*, qui nimirum ibi est in ordine quintus, ita sub initium habet: *Prima ergo et secunda prædicatione de his tantum locuti sumus*, etc.; et nunc vero de interioribus jam mysteriis locuturi sumus, etc. Leidardus Lugdunensis episcopus non pauca ex sermone cujus initium *Omnis quidem Dei sermo*, etc., transtulit in librum quem Caroli Magni jussu de Baptismo edidit, vulgatum sæculo superiore in Analectorum tom. III, sed nullum auctorem designat. Vid. tom. VI edit. Antwerp. S. Aug., an. 1700, col. 768 et seqq. Sed quidquid senserint alii de his tractatibus, nos S. Maximo Taurinensi adjudicamus, tribus innixi antiquissimis codicibus mss. in inscriptione in eoque auctore designando consentientibus. Horum est prior codex abbatæ olim S. Dalmatii. Alter est codex de Appannis. Tertius denique est codex Majoris Ecclesiæ Taurinensis, apud quem locum tenent n. 5, 6 et 7 sermonum de Baptismo. Aptè quidem ad eos Tractatus hujusmodi inscriptio, cum in iis de mysteriis agatur quæ illo sacramento continentur. Vigebat enim tunc temporis mos in Ecclesiis tam Orientalibus quam Occidentalibus, ut in sabbato sancto baptismus adultis solemniter administraretur. Consuetudinem illam episcoporum, imo Ecclesiæ disciplinam satis probant S. Cyrilli Hierosolymitani Catecheses et Institutiones, seu libri de mysteriis et de sacramentis, qui sub Ambrosii nomine vulgati habentur, ut alios omittamus. S. Maximus ergo, qua pollebat facilitate ex tempore docendi plebem suam, ut eam ad Christianam religionem informaret, hac opportunitate tres tractatus habuit; quibus, etsi non omnia, plura certe tanti sacramenti mysteria neophytis suis explanavit.

Primo itaque tractatu, et in limine ejusdem rationem reddi cur his adhuc catechumenis admirabilia Dei munera quæ in baptismo conferuntur siluerit, atque ait illos nondum dignos reputari in secretiora sanctæ religionis penetralia admitterentur. Ex hoc autem constat Ecclesiæ disciplinam, quam arcani appellabant, Maximi diebus non relaxatam, sed omnem observantiam obtinuisse. Quæ vero fuerint documenta catechumenis tradita ab episcopis, adeo copiose exposita sunt apud scriptores qui de catechumenatu egerunt, ut supervacaneum sit in re notissima immorari. Maximus igitur, prætermisiss primis precibus quæ a sacerdote baptismi ministro fiunt in sacramenti preparationem, omissis baptizandorum petitionibus atque exorcismis, omisa etiam trina in vultu insufflatione, atque salis in os immissione, qui ritus in Ecclesia sunt antiquissimi, exponere incipit quid aurium unctio significet. Docet ergo hac ratione ante reliquas corporis partes aures perungi, *quæ introitus fidei et totius sanctæ doctrinæ ad animam per aures admittitur, et de auditu intellectus exoritur*. Hinc oportet ut ab illis organis nostra incipiat sanctificatio a quibus prima æternæ veritatis semina recipiuntur, et in animam demittuntur. Nemo enim sine auditu percipere valet doctrinam fidei, quia illuminetur, et in profunda auctoris gratiæ ignoratione se versatum esse cognoscat, ac proinde ad Deum auctorem suum datoremque bonorum omnium diligendum assurgat. Ex pluribus vero sacrarum Litterarum sententiis inferit Maximus exoptandam aurium nostrarum sanctificationem, quantaque in custodia servari aures debeant, ne per prava alloquia cœlestis sapientiæ puritas corrumpatur. Observandum insuper est dixisse Maximum hujusmodi unctionem oleo benedictio peragi, et non saliva, ut monet Rituale Romanum, quia hac de re diversis in regionibus diversus tenebatur usus, et juxta (a) Leidardum, 695 *aliqui oleo sancto, alii sputo, alii vero nec oleo, nec sputo catechumenorum aures et nares tangebant*. Profecto nec in libro de Mysteriis ab Ambrosio, neque ab auctore operis de Sacramentis, quisquis ille fuerit, ulla fit mentio de materia qua illud apertionis mysterium (uti vocant) peragebatur; sed simplex memoratur digitorum tactus cum verbo *ephpheta*, id est adaperire, quod Christus surdum et mutum sanaturus usurpavit. Præmissa explicatione unctionis aurium, copiose etiam disserit Maximus de aurium unctione, similiter ab Ecclesia catechumenis præscripta, ut paratione in baptismo recipiendo fierent. Considerat S. episcopus organum aurium a Deo homini præcipue formatum, ut attrahat et emittat halitum, quo aeris motu totum

(a) Lib. de Sacr. Bapt. ad Carolum M.; vid. Trombellium de Re sacram., dissert. 1 et 2 de Baptismo.